

На основу члана 90. Закона о заштити на раду („Службени гласник СР Србије”, бр. 21/78, 23/78, 22/79 и 10/85), а по прибављеном мишљењу Савеза синдиката Србије, Привредне коморе Србије и надлежних републичких органа,
Републички комитет за рад доноси

ПРАВИЛНИК

о посебним мерама заштите на раду при механичкој преради и обради дрвета и сличних материјала

(„Службени гласник РС”, бр. 51/88)

I. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим правилником утврђују се посебне мере заштите на раду које се примењују приликом механичке прераде и обраде дрвета и сличних материјала.

Под сличним материјалима, у смислу овог правилника, подразумевају се све врсте дрвених плоча везаних синтетичким и минералним везивом као што су: иверице, влакнатице (екстра тврде, тврде, полутврде и изолационе), фурнирске плоче (шперплоче) столарске плоче (панел плоче), иверасте отпресци, оплемењене иверице и влакнатице, декоративни ламинати, плоче од плуте, брикети од дрвета, као и остали материјали који се обрађују машинама за механичку прераду и обраду дрвета.

Члан 2.

Просторије у којима се налазе машине за прераду и обраду дрвета и сличних материјала морају да имају уграђен систем опште и посебне вентилације којим се обезбеђује одвођење пиљевине, дрвне и друге прашине, гасова и дима.

Оруђе за рад не може се ставити у погон, ако уређај за отпашивање на оруђу за рад није укључен.

Члан 3.

Оруђа за рад, алат и друга средства рада за прераду и обраду дрвета и сличних материјала могу се употребљавати само ако су исправна.

Члан 4.

Није дозвољено пушење, употреба отвореног пламена и ужарених предмета на местима где се врши прерада, обрада и ускладиштавање дрвета и сличних материјала.

Места рада из става 1. овог члана морају се редовно чистити од отпадака и другог материјала.

Члан 5.

Круг организације мора да буде ограђен и без канала, јама и других препрека.

Уколико су поједине јаме, канали, базени и сл. потребни ради технолошког поступка, прекривају се или заштићују сигурносним оградама у складу са технолошким процесом рада.

Члан 6.

У кругу организације који служи као стовариште трупци, резана грађа и други материјал слаже се тако да се онемогући њихово обрушавање и обезбеди потребна прегледност стоваришта.

Члан 7.

За време рада ноћу и у условима смањења видљивости круг организације мора бити осветљен.

Под условима из става 1. овог члана опасна места (базени, јаме, канали, и сл.) у кругу организације која се не могу оградити или на други начин заштитити осветљавају се и означавају светлошћу црвене боје.

Члан 8.

Уколико у радним просторијама за механичку прераду и обраду дрвета и сличних материјала постоји колосек, горња ивица шина колосека мора бити у висини површине пода.

Окрутнице за вагоне осигуравају се од окретања при прелазу преко њих.

Члан 9.

Отвори у подовима, отвори степеништа, светларници, јаме, окна, канали, путни правци, кранске стазе, затим велике посуде, и остала опасна удубљења односно резервоари који садрже вруће, нагризајуће и отровне материје ограђују се сигурном оградом.

Ако се поједина места из става 1. овог члана због технолошког процеса не могу оградити, морају бити осветљена и на видним местима означена упозорењима на опасност.

Члан 10.

Обављање послова у резервоарима, каналима, јамама циклонима (спремишта пиљевине и других отпадака) врше најмање два радника, од којих се један радник налази изван овог простора и омогућава безбедан рад радника који обављају те послове.

II. ЗАЈЕДНИЧКЕ ОДРЕДБЕ О МЕРАМА ЗАШТИТЕ НА РАДУ

1. Мере заштите на машинама за прераду и обраду дрвета и сличних материјала

Члан 11.

Ротирајући делови машина за прераду и обраду дрвета и сличних материјала (у даљем тексту: машине) и покретни делови заштићују се одговарајућим направама.

Члан 12.

Покретне машине за време рада морају да буду добро учвршћене на месту рада.

Ручне машине на механизовани погон које се користе за обраду и прераду дрвета и сличних материјала морају имати уређај за заустављање који се активира без испуштања машине из руку.

Члан 13.

Одстрањивање иверја, струготине и других отпадака за време рада машине не сме се вршити руком већ само одговарајућим средствима (метлице, лопатице и сл.).

Члан 14.

Пре сечења трупаца и другог материјала који се обрађује на машинама за прераду и обраду дрвета врши се преглед којим се утврђује присуство метала и других материјала који би могли да доведу до пуцања резног алата и повређивања радника.

Члан 15.

При обради кратких и уских комада употребљавају се посебне помоћне напаве за њихово потискивање и придржавање.

2. Мере заштите на алатима за прераду и обраду дрвета и сличних материјала

Члан 16.

Пре почетка рада на машини, руковалац машине проверава да ли је алат исправан, правилно постављен и сигурно причвршћен, а непотребан алат одложен на одговарајуће место.

Члан 17.

Причвршћивање и скидање алата са машина обавља се само уз помоћ предвиђеног алата према упутству произвођача за руковање и одржавање машина.

Члан 18.

Није дозвољено монтирање брусне плоче на осовине машина чија максимална брзина не одговара дозвољеним брзинама плоча.

Члан 19.

Ободна брзина ротирајућег алата не сме прелазити дозвољену максималну брзину прописану од стране произвођача.

3. Хидротермичка припрема дрвета

а) Базени (јаме) за хидротермичку припрему трупаца

Члан 20.

Отварање базена за хидротермичку прераду трупаца врши се након растерећења притиска паре и хлађења базена до температуре која не може да изазове опекотине радника.

Члан 21.

Пре уласка радника у базен за хидротермичку припрему трупаца базен се у потпуности испразни од воде и других течности.

За силазак радника у базен за хидротермичку припрему трупаца могу се користити само одговарајуће степенице.

Члан 22.

Није дозвољено присуство радника за време дизања (вађења) трупаца из базена за хидротермичку припрему.

б) Коморе за кување, односно парење дрвета

Члан 23.

Код коморе за кување, односно парење дрвета постављањем вентила за ослобађање коморе од притиска паре или на други одговарајући начин треба омогућити безбедно отварање врата коморе како не би дошло до повређивања радника.

4. Заштитне мере при ускладиштавању и слагању трупаца, резаног материјала и

пиљевине

Члан 24.

Трупци и резана грађа слажу се само на равном тлу.

Сложајеви морају бити стабилни, а пролази између њих очишћени и ширине најмање 1,5 м.

Члан 25.

Ако се слагање обавља ручно, висина сложаја трупаца не може бити виша од 3 м.

Ако се слагање обавља ручно преко платформи, висина сложајева резаног материјала не може бити виша од 4 м.

Ако се рад обавља на механизован начин, висина сложаја трупаца, односно резаног материјала не може бити виша од 6 м.

Члан 26.

Грађа са сложаја скида се постепено одозго наниже.

Рушење сложаја и извлачење појединих комада резане грађе из сложаја није дозвољено.

Члан 27.

Пиљевина са депонија може се узимати само са површине депоније без прављења јама, тунела и сл.

III. ПОСЕБНЕ МЕРЕ ЗАШТИТЕ НА ПОЈЕДИНИМ МАШИНАМА

1. Гатери

Члан 28.

Гатер се не пушта у рад док се не утврди да су све заштитне направе на свом месту и да су радници удаљени из опасног простора гатера.

Гатер мора имати звучни сигнал за објављивање почетка рада.

Члан 29.

За механичку прераду и обраду дрвета могу се користити само гатери код којих су протутегови осигурани од пребацивања.

Код хоризонталних гатера клипњача и замајац морају бити ограђени, а оквир осигуран од испадања.

Члан 30.

При изласку из гатера окрајци трупаца се осигуравају од дизања и спуштања. За време резања трупаца на гатеру, радник се не сме налазити на трупцу.

Члан 31.

Док је гатер у погону није дозвољено уклањање заглављених окрајака и других предмета.

2. Кружне тестере (циркулари)

Члан 32.

Уређаји (команде) за подизање и спуштање листа кружне тестере и заштитне капе монтирају се у складу са упутствима произвођача и на начин који омогућава безбедан рад радника.

Члан 33.

Лист кружне тестере изнад и испод стола обезбеђује се заштитном направом, осим на месту на коме се непосредно реже.

Заштитна направа листа кружне тестере учвршћена је тако да се за време резања не може помицати уздуж ни управно на лист тестере.

Члан 34.

Заштитна направа листа кружне тестере поставља се тако да не умањује прегледност при резању, с тим да растојање између направе и горње ивице предмета који се реже не сме бити веће од 5 мм.

У случају кад се обрађује нераван предмет, растојање из става 1. овог члана одређује се у односу на највишу тачку на горњој ивици предмета.

При обради предмета из става 2. овог члана користе се заштитне направе за спречавање окретања, односно превртања материјала.

Члан 35.

Лист кружне тестере са клатном (њихалицом) обезбеђује се чврстом заштитном капом до висине резања.

Члан 36.

Ширина распора, у столу кружне тестере износи колико ширина развода зубаца тестере увећана за по 1-3 мм са обе стране тестере.

Члан 37.

За прераду и обраду дрвета могу се користити само ручне кружне тестере са покретном заштитном направом која при празном ходу аутоматски покрива цео обод листа тестере.

Члан 38.

Раздвојни клин поставља се на удаљености од 3-10 мм од ивице листа тестере, с тим да му врх не буде нижи од дна највишег зуба тестере.

Дебљина раздвојног клина на столу кружне тестере мора да буде мања од ширине реза, а најмање за 1/4 већа од дебљине листа тестере.

Члан 39.

Код кружних тестера са више листова и аутоматским померањем материјала уграђује се уређај за заштиту од повратног ударца (хватач).

Клинови хватача из става 1. овог члана не смеју бити од дрвета, ливеног гвожђа или другог кртог материјала, а њихова ширина не може бити већа од 10 мм.

Члан 40.

Потисни ваљци за аутоматско померање материјала на кружну тестеру заштићују се чврстим оклопом.

Члан 41.

Кружне тестере за крајчање трупца заштићују се покретном заштитном капом која ослобађа лист тестере само до висине која одговара дебљини трупца који се реже.

Члан 42.

Код цилиндричних тестера за дужице уграђују се направе за хватање, односно одбацивање одрезаних дужица.

Члан 43.

За резање огревног дрвета употребљавају се покретне кружне тестере са покретним столом или покретним козлићем који се после сваког реза аутоматски враћају у првобитан положај.

Заштита листа покретне кружне тестере за резање огревног дрвета, изведена је као код осталих кружних тестера.

3. Трачне тестере

Члан 44.

Лист трачне тестере обезбеђује се заштитним оклопом по целој дужини осим на месту на коме се непосредно реже.

Ручно подешавање водилице листа трачне тестере врши се док тестера није у раду.

Члан 45.

Код растружних кружних тестера и тестера трупчара ход колица трупца обезбеђује се аутоматским искључивањем.

Носачи и држачи трупца, односно осталих предмета резања код тестера из става 1. овог члана постављају се тако да не могу доћи у додир са листом тестере.

Члан 46.

Пуштање у рад долазног транспортера трупца од стоваришта до колица растружне трачне тестере и тестере трупчаре објављује се звучним сигналом.

4. Равналице

Члан 47.

За прераду и обраду дрвета могу се користити само равналице чије су осовине (носачи ножева) и држачи ножева округлог облика.

Радно тело равналице из става 1. овог члана обезбеђује се заштитном направом, осим на месту на коме се непосредно врши обрада дрвета.

Члан 48.

Водеће равнало на равналици мора бити израђено у једном комаду и глатко, а његова висина мора да износи најмање половину максималне дебљине материјала који се обрађује.

5. Блањалице (рендисаљке)

Члан 49.

За прераду и обраду дрвета могу се користити само блањалице које на улазној страни имају направу за заштиту од повратног ударца.

Чланци заштитне направе из става 1. овог члана постављају се тако да се не могу повлачити супротно од правца уласка дрвета у блањалицу.

Поред заштитне направе из става 1. овог члана, изнад осовине са ножевима уграђују се и заштитне капе које поред осовина покривају и улазне, односно излазне ваљке за посмак са свих страна.

Члан 50.

На начин из члана 49. овог правилника заштићују се сва радна тела на четвоространим и вишестраним фазонским блањалицама.

Члан 51.

Код кружних блањалица део плоче који се не употребљава мора бити покривен.

Ако се материјал за обраду доводи до ножева помоћу стезаљки причвршћених на самој машини, руб плоче мора се прекрити.

Члан 52.

Код блањалица за дрвну вуну, замајац и клипњача заштићују се чврстом оградом. Носач ножева осигурава се од испадања, а клипњача од пребацивања.

6. Глодалице (фрез машине)

Члан 53.

За прераду и обраду дрвета и сличних материјала на глодалицама употребљавају се алати са одговарајућом брзином окретања и димензијама које не могу прећи максималне величине одређене од произвођача глодалице.

Алат глодалице мора бити покривен заштитним оклопом.

Члан 54.

На глодалици није дозвољена употреба осовинског наставка (трн) без употребе горњег лежаја.

Члан 55.

Равнање материјала може се вршити само округлим главама (носачима ножева) или другим специјалним алатима.

Члан 56.

Глава гланчане глодалице мора бити прекривена заштитним оклопом до најнижег положаја. Заштитни оклоп не сме додиривати ланац са стране водилице.

Члан 57.

Алати машине за чеповање заштићују се на свим местима, осим на месту резања.

7. Бушилице

Члан 58.

Вијци за стезање сврдла на стезним главама бушилице су упуштени. Предмети бушења на бушилицама причвршћују се за радни сто одговарајућим направама.

8. Брусилице

Члан 59.

Покретни и брусни ваљци на цилиндричним брусилицама осигуравају се одговарајућим заштитним направама од сваког додира.

Члан 60.

Код трнастих брусилица погонски и вођени ваљак заштићују се одговарајућим заштитним направама.

Код осталих брусилица одговарајућим заштитним направама заштићује се површина брусне плоче на којој се врши обрада материјала, а радни сто мора да буде што ближе примакнут брусној плочи.

9. Комбиноване машине за обраду дрвета и сличних материјала

Члан 61.

На машинама са више радних операција за обраду дрвета и сличних материјала (комбиноване машине), примењују се мере заштите на раду прописане овим правилником за поједине операције на машинама које обављају само једну одговарајућу радну операцију.

10. Машина за резање фурнира

Члан 62.

За резање фурнира могу се употребљавати само машине са механизмом за покретање ножева који се активира истовременим притиском помоћу две склопке, и то истовременом употребом обе руке. Истовременим активирањем се сматра активирање при коме заостајање у укључивању двеју склопки није веће од 0,5 секунди.

Машине за резање (сечење) фурнира са хоризонталним или вертикалним ножевима морају да имају одговарајући уређај за заустављање ножа у случају да тело радника, односно његов део дође у опасни простор ножа.

Код ротационих машина за резање фурнира део плоче који се не употребљава мора бити прекривен.

11. Машина за љуштење фурнира (љуштилица)

Члан 63.

Након постављања трупца у држаче трупца на машини за љуштење фурнира, радници се удаљавају из опасног простора пре пуштања у погон машине.

Руковаоц машине за љуштење фурнира за време рада машине налази се код командног пулта машине.

12. Маказа за сечење фурнира (пакет маказе)

Члан 64.

За сечење фурнира могу се користити само маказе код којих је механизам за стављање маказа уз погон подешен тако да се радни део (нож и притисна мотка) може покренути истовременим деловањем на дворучне команде или на други одговарајући начин, којим се обезбеђује заштита радника и код којих се радни део зауставља најкасније у свом горњем положају.

Механизам за стављање маказа у погон мора да обезбеди да се, престанком деловања на било који његов део, аутоматски изврши тренутно заустављање радног дела маказа.

Члан 65.

Ако на једним маказама ради више радника, механизам за стављање у погон, односно за њихово заустављање мора да испуњава услове из члана 64. овог правилника.

Члан 66.

Маказе које немају уређај за аутоматско додавање материјала, а раде континуирано морају да имају заштитну нараву која спречава да руке радника дођу у опасни простор ножа.

13. Вертикални кројач плоче

Члан 67.

Погонски мотор кројача плоча може се укључити и приступити кројењу плоче тек пошто се плоча постави у рам за кројење и изврши њено причвршћивање.

14. Токарски стругови

Члан 68.

За прераду и обраду дрвета и сличних материјала могу се користити токарски стругови са одговарајућом заштитном направом за заштиту радника од одбачених елемената или делова елемената који се обрађују.

15. Машине за уситњавање дрвета (дробилице за дрво)

Члан 69.

За уситњавање дрвета могу се користити само машине (дробилице за дрво) са заштитном направом која спречава избацивање дрвних отпадака.

Члан 70.

Машина за уситњавање дрвета мора да има прекидаче за заустављање металних трака за увлачење материјала који се уситњава и за покретање трака у супротном смеру.

Машина за уситњавање дрвета мора да има уређај за заустављање металних трака из става 1. овог члана у случају када наиђе дебљи материјал од предвиђеног материјала за уситњавање.

Члан 71.

На машини за уситњавање дрвета морају истовремено да раде два радника.

Приликом рада машине за уситњавање, радници се налазе са стране транспортера којим се доставља материјал за уситњавање, на безбедној удаљености од машине, односно транспортера.

16. Пресе за производњу брикета од дрвета

Члан 72.

За производњу брикета од дрвета могу се користити само пресе чији замајци имају уграђене заштитне направе.

Сигурносни сегмент на преси за производњу брикета обезбеђује се тако да не може доћи до избацавања материјала који се пресује.

17. Машине за наношење лепила

Члан 73.

Ваљци машина за наношење лепила морају да буду заштићени на улазној страни.

Код ручног прања ваљка ваљци се доводе у положај крајње размакнутости како би се онемогућило укљештење руку радника.

IV. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 74.

Даном ступања на снагу овог правилника одредбе Правилника о хигијенско-техничким заштитним мерама при раду на механичкој преради и обради и дрвета и сличних материјала („Службени лист ФНРЈ”, број 40/61) престају да се примењују као правила у смислу члана 94. став 1. тачка 14. Закона о заштити на раду („Службени гласник СРС”, бр. 21/28, 23/78, 22/79 и 10/85).

Члан 75.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Социјалистичке Републике Србије”.